

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Simona Šrámková

Nizozemsko a motivy nezávislosti Surinamu

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: **Simona Šrámková**

Vedoucí práce: **Mgr. Jan Váška**

Rok obhajoby: 2015

Bibliografický záznam

ŠRÁMKOVÁ, Simona. *Nizozemsko a motivy nezávislosti Surinamu*. Praha, 2015. 45 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Jan Váška.

Abstrakt

Tato bakalářská práce „Nizozemsko a motivy nezávislosti Surinamu“ se zabývá vývojem nizozemské politiky vůči Surinamu v období od druhé světové války do poloviny 70. let minulého století. Hlavním cílem práce je analyzovat motivy, které vedly v roce 1975 k vyhlášení nezávislosti Surinamu, a na základě teorií dekolonizace určit, o jaký typ dekolonizace se v případě Surinamu jedná. Poté, co Nizozemci v roce 1949 definitivně přišli o svoji klíčovou kolonii v jihovýchodní Asii, dnešní Indonésii, jejich pozornost se obrátila na kolonie v karibské oblasti. Důležitým mezníkem v nizozemsko-surinamských vztazích bylo přijetí Charty Nizozemského království v roce 1954, díky které se stal Surinam, spolu s Nizozemskými Antilami, rovnocenným partnerem Nizozemska v rámci Nizozemského království, a tím získal značnou míru autonomie. Práce se také zabývá politickou situací v multietnickém Surinamu, protože dvě hlavní politické strany, strana kreolů NPS a strana Hindustánů VHP, se poměrně zásadně lišily v názorech na nezávislost země. V roce 1973 se však do čela nizozemské i surinamské vlády postavili politici, kteří byli zastánci vzniku samostatného surinamského státu, a tak o dva roky později vznikla nová republika Surinam.

Abstract

The thesis “The Netherlands and the Motives of the Surinamese Independence” deals with the development of the Dutch policy towards Suriname in the period between the Second World War and the 1970s. The main aim of the thesis is to analyze the motives, which led to the Surinamese independence, and based on the theories of decolonization to describe the type of the Surinamese decolonization process. After 1949, when the Dutch lost their crucial colony in Southeast Asia, today’s Indonesia, their attention turned to the Caribbean colonies. The important moment of the Dutch-

Surinamese relations was the Charter for the Kingdom of the Netherlands in 1954, which made Suriname and the Netherlands Antilles equal partners of the Netherlands within the Kingdom of the Netherlands. The thesis also deals with the political situation in the multiethnic Suriname because two main political parties, the Creole party NPS and the Hindustani party VHP, had different opinions on the independence of their country. However, in 1973 the elections were held, both in Suriname and the Netherlands, and the new prime ministers supported the Surinamese independence. Two years later, Suriname became an independent republic.

Klíčová slova

Nizozemsko, Surinam, nezávislost, dekolonizace, kolonie, migrace

Keywords

The Netherlands, Suriname, independence, decolonization, colony, migration

Rozsah práce: 60 244 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15. května 2015

Simona Šrámková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce Mgr. Janu Váškovi za odborné vedení, cenné rady a připomínky při zpracování práce.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Simona Šrámková

E-mail:

simona.sramkova@centrum.cz

Semestr:

LS

Akademický rok:

2013/2014

Název práce:

Nizozemsko a motivy nezávislosti Surinamu

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):

LS 2014/2015

Vedoucí bakalářského semináře:

doc. PhDr. Michal Kubát, Ph.D.

Vedoucí práce (není povinné):

Mgr. Jan Váška

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

Bakalářská práce se zabývá otázkou nezávislosti bývalé holandské kolonie Surinamu, která není v českém prostředí podrobněji zpracována a která stojí ve stínu dekolonizace Nizozemské východní Indie (Indonésie). Jednání o nezávislosti, ke které došlo v roce 1975, měla za následek velkou migrační vlnu Surinamců do Nizozemska, kteří se obávali vzniku etnických nepokojů v zemi a nevěřili, že by Surinam dokázal existovat jako suverénní stát

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Předpokládaným cílem této bakalářské práce je analyzovat motivy, které vedly k nezávislosti Surinamu, a určit, o jaký typ dekolonizace se v případě Surinamu jedná. Práce se věnuje především vnitropolitické situaci Nizozemska a Surinamu v 70. letech minulého století, ale pro pochopení souvislostí se práce zabývá i důležitými událostmi v průběhu 50. a 60. let. v obou zemích.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Surinam, dříve Nizozemská Guyana, se stal kolonií Nizozemského království v 17. století. Důležitým mezníkem v nizozemsko-surinamských vztazích byl rok 1954, kdy se stal Surinam, spolu s Nizozemskými Antilami, součástí Nizozemského království. Tím získal určitou míru autonomie. V roce 1973 se do čela nizozemské i surinamské vlády postavili politici, kteří byli zastánci surinamské dekolonizace. Nizozemci měli několik důvodů, proč přerušit koloniální vazby se Surinamem, a právě jimi se bude práce zabývat. Nicméně v Surinamu nebyla podpora pro nezávislost příliš vysoká. Tamní společnost je multietnická a zejména obyvatelé indického původu se obávali, že by nezávislost země vedla k etnickým nepokojům, a nevěřili v životaschopnost nového samostatného státu. Důsledkem byla masivní emigrace do Nizozemska.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

Bakalářská práce je strukturována tak, aby na sebe kapitoly logicky navazovaly. Kromě úvodu a závěru je práce rozdělena do pěti kapitol. V úvodu je představeno téma práce a je proveden rozbor použité literatury. První kapitola se věnuje teoriím dekolonizace; jaké jsou typy dekolonizace a jejich stručná charakteristika. V druhé kapitole se práce zabývá krátkou historií nizozemsko-surinamských vztahů do roku 1954 a socio-ekonomickými poměry v Surinamu. Třetí kapitola mapuje období mezi lety 1954 až 1973. Klíčová je čtvrtá kapitola, která se zabývá samotnou dekolonizací Surinamu

(motivy, vyjednávání) a stručně nastíní vývoj po vyhlášení nezávislosti. Pátá kapitola poté podrobně analyzuje motivy dekolonizace. V závěru se bakalářská práce vrací zpět k teoriím dekolonizace a snaží se určit, o jaký typ dekolonizace jde v případě Surinamu. Dále závěr shrnuje hlavní zjištění, ke kterým práce dospěla.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

- Peter Meel a Rosemarijn Hoefte, Twentieth-century Suriname: continuities and discontinuities in a new world society (Leiden: KITLV Press, 2001).
- Mies van Niekerk, Premigration legacies and immigrant social mobility: the Afro-Surinamese and Indo-Surinamese in the Netherlands (Amsterdam: Lexington Books, 2002).
- Edward Dew, The difficult flowering of Suriname: ethnicity and politics in a plural society (The Hague: Martinus Nijhoff, 1978).
- Peter Meel, "Money Talks, Morals Vex: The Netherlands and the Decolonization of Suriname, 1975-1990", European Review of Latin American and Caribbean Studies 48, č. 1 (červen 1990): 75-98, <http://www.jstor.org>.
- Han van der Horst, Dějiny Nizozemska (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005).
- Hans van Amersfoort a Mies van Niekerk, "Immigration as a Colonial Inheritance: Post-Colonial Immigrants in the Netherlands, 1945-2002", Journal of Ethnic and Migration Studies 32, č. 3 (2006): 323-346, <http://www.tandfonline.com/>.
- Rosemarijn Hoefte, "Thrust Together: The Netherlands Relationship with Its Caribbean Partners", Journal of Interamerican Studies and World Affairs 38, č. 4 (zima 1996): 35-54, <http://www.jstor.org>.
- Hans van Amersfoort, "How the Dutch Government stimulated the unwanted immigration from Suriname", International Migration Institute 47, University of Oxford (2011), <http://www.imi.ox.ac.uk/pdfs/wp/wp-47-11>.
- Simona Vezzoli, "The evolution of Surinamese emigration across and beyond independence: The role of origin and destination states", International Migration Institute 106, University of Oxford (listopad 2014), <http://www.imi.ox.ac.uk/pdfs/wp/wp-106-2014.pdf>.
- Eric Mielants, Margarita Cervantes-Rodríguez, Ramón Grosfoguel, Caribbean Migration to Western Europe and the United States: Essays on Incorporation, Identity, and Citizenship (Philadelphia: Temple University Press, 2009).

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

ÚVOD.....	2
1. TEORIE DEKOLONIZACE.....	6
2. KOLONIE NIZOZEMSKÁ GUYANA	8
2.1 <i>Pluralitní společnost</i>	9
2.2 <i>Druhá světová válka</i>	10
2.3 <i>Vliv dekolonizace Indonésie na politiku Haagu vůči Surinamu</i>	11
3. Z IMIGRACE K EMIGRACI.....	14
3.1 <i>Charta Nizozemského království.....</i>	14
3.2 <i>Politická situace v Surinamu do roku 1973</i>	15
3.3 <i>Změna nizozemského postoje k Chartě</i>	16
3.4 <i>Surinamská migrace do roku 1973</i>	18
4. CESTA K NEZÁVISLOSTI.....	20
4.1 <i>Nizozemský premiér Joop den Uyl.....</i>	20
4.2 <i>Volby v Surinamu 1973 a nový premiér Henck Arron.....</i>	20
4.3 <i>„Boj“ za nezávislost</i>	22
4.3.1 <i>Spory mezi premiérem Arronem a VHP.....</i>	22
4.3.2 <i>Spory uvnitř NPK.....</i>	23
4.3.3 <i>Vyhlášení nezávislosti Surinamu.....</i>	23
4.4 <i>Surinamská migrace od roku 1973 po vyhlášení nezávislosti</i>	25
5. ANALÝZA MOTIVŮ NEZÁVISLOSTI.....	27
ZÁVĚR.....	31
POUŽITÁ LITERATURA.....	34

Úvod

Tématem této bakalářské práce je dekolonizační proces Surinamu. Nizozemsko patřilo od 17. století mezi světové koloniální velmoci – disponovalo koloniemi v jihovýchodní Asii, Africe a Americe. Velmi důležitou se pro Nizozemce stala kolonie Nizozemská východní Indie, dnešní Indonésie, a proto se jí nechtěli v polovině minulého století vzdát. Bolestivý dekolonizační proces Indonésie se stal významnou světovou událostí, které je v literatuře věnována poměrně velká pozornost, zatímco otázka dekolonizace Surinamu jako by stála „ve stínu“ Indonésie, a proto je objektem výzkumu této bakalářské práce.

O Surinamu, který se stal kolonií Nizozemska v roce 1667, toho není mimo nizozemskou sféru vlivu moc známo. Jednak kvůli nízkému počtu obyvatel¹, ale také kvůli jeho geopolitické orientaci, která se soustředí především na Nizozemsko, jakožto bývalou mateřskou zemi.² I přesto ale existuje rozšířený stereotyp, že je Surinam zemí korupce a obchodu s drogami.

Surinam představuje jednu z nejvíce heterogenních společností v oblasti Karibiku. Po druhé světové válce tato skutečnost značně ovlivnila jednání o nezávislosti země, protože politické strany dvou nejpočetnějších etnik surinamské populace – kreolů a Hindustánů – měly jiné představy o budoucnosti Surinamu. Zatímco kreolové upřednostňovali politickou samostatnost před ekonomickou, Hindustáni zastávali názor, že pouze ekonomicky soběstačný Surinam může usilovat o nezávislost. Zároveň se Hindustáni obávali, že by budoucí nezávislost země vedla k etnickým nepokojům a teroru ze strany kreolů.

Důležitou událostí, která vedla k definitivnímu ukončení koloniálních vazeb mezi Nizozemskem a Surinamem, se staly parlamentní volby v roce 1973, které proběhly v obou zemích. Nově zvolení premiéři Joop den Uyl a Henck Arron, který byl kreolského původu, měli totiž stejný cíl, aby k nezávislosti Surinamu došlo co nejrychleji. Jejich plán se zrealizoval během dvou let. V roce 1975 se skutečně Surinam osamostatnil, nicméně za nepříliš výhodných podmínek pro Nizozemsko.

¹ V roce 2013 měl Surinam přibližně 566 000 obyvatel.

² V roce 2010 došlo ale ke zhoršení vzájemných vztahů mezi Surinamem a Nizozemskem, když byl novým surinamským prezidentem zvolen Dési Bouterse, který je velmi kontroverzní postavou. V roce 1980 svrhl vládu a stal se lídrem vojenské diktatury v Surinamu. Byl obviněn z toho, že v roce 1982 stál za tzv. prosincovým zabíjením, kdy bylo zavražděno 15 lidí surinamské inteligence, kteří bojovali proti režimu. V současné době se proto Surinam začal orientovat na sousední Guyanu.

Cílem této bakalářské práce je určit, jaké důvody vedly k vyhlášení nezávislosti Surinamu, a zároveň tyto důvody analyzovat. Závěr práce by měl odpovědět na výzkumnou otázku, jaký interpretační přístup dekolonizace nejlépe vystihuje, co se v Surinamu odehrálo. Práce je ohraničena obdobím od konce druhé světové války, kdy došlo k částečné autonomii nizozemských kolonií v Karibiku, do roku 1975, kdy se Surinam osamostatnil. Nicméně pro pochopení souvislostí je v práci nezbytný i krátký exkurz do období před druhou světovou válkou.

Bakalářská práce je psána jako případová studie, jejímž objektem výzkumu je nezávislost Surinamu. Z metodologického hlediska je práce historickou syntézou, která v chronologickém pořadí představuje vývoj událostí, které vedly k nezávislosti Surinamu. Tato detailní narace je důležitá pro závěrečnou analýzu motivů, na základě které lze v závěru odpovědět na výzkumnou otázku.

Práce je rozdělena do pěti kapitol. V první kapitole se práce věnuje teoriím dekolonizace a charakterizuje dva hlavní interpretační přístupy fenoménu evropské dekolonizace. V závěru se práce k těmto teoriím vrací.

Druhá kapitola se zabývá vznikem koloniálního pouta mezi Nizozemskem a Surinamem. Důležitou součástí této kapitoly je vývoj surinamské populace, která se v průběhu staletí proměnila v multietnickou společnost. Kapitola se dále zabývá tím, jaký vliv měla na postavení karibských kolonií Nizozemska druhá světová válka a také komplikovaný dekolonizační proces Indonésie.

Třetí kapitola se věnuje období let 1954 až 1973. V roce 1954 byla přijata velmi důležitá Charta Nizozemského království, která ze Surinamu a Nizozemských Antil učinila rovnocenné partnery Nizozemska v rámci Nizozemského království. Postupem času ale Nizozemci zjistili, že pro ně není Charta příliš výhodná, a tak prvotní nadšení vystřídala snaha o její změnu. Třetí kapitola se také věnuje politické situaci v Surinamu, která byla na konci tohoto období značně vyhrocená, a zvyšující se migraci Surinamců do Nizozemska.

Ve čtvrté kapitole jsou rozebrány výsledky parlamentních voleb, ke kterým došlo v roce 1973 v obou zemích a které byly klíčové pro nezávislost Surinamu. Následuje proces vyjednávání podmínek nezávislosti a jeho výsledky. I tato kapitola se zabývá migrací Surinamců do Nizozemska, která se po roce 1973 rapidně zvýšila.

Pátá kapitola je analýzou motivů, které vedly Nizozemce k tomu, aby usilovali o nezávislost Surinamu. Na základě výsledků analýzy je poté možné v závěru odpovědět na výzkumnou otázku, jakou interpretaci dekolonizace lze v případě Surinamu použít.

Problematika dekolonizace Surinamu není v českém prostředí podrobněji zpracována, a proto bakalářská práce s českými zdroji pracuje pouze minimálně. Jelikož se práce zabývá nizozemským tématem, existuje velké množství sekundární literatury, která je psaná v nizozemštině. Nicméně řada nizozemských autorů zabývajících se tímto tématem svá díla přeložila i do angličtiny, a tak neznalost nizozemštiny nebyla až tak velkou překážkou v psaní této práce.

Problémem byla spíše dostupnost primárních zdrojů a starých výtisků seriózních novinových zdrojů, ke kterým v řadě případů není přístup online. Většina dokumentů z jednání surinamské či nizozemské vlády se nachází v archivech v Paramaribu nebo v Haagu, stejně tak staré výtisky seriózních novin (*De Ware Tijd*, *Vrije Stem*, *De Volkskrant*), které proces surinamské dekolonizace komentovaly. I přesto se bakalářská práce opírá alespoň o část primárních zdrojů, například o Chartu Nizozemského království, o dokument, který obsahuje změny Charty po vyhlášení surinamské nezávislosti nebo nizozemský vládní dokument z roku 1975, který se zabývá občanstvím Surinamců v Nizozemsku po vyhlášení nezávislosti. O překlad z nizozemštiny byl požádán rodilý mluvčí. Z anglicky psaných primárních zdrojů pak byly zpracovány údaje vydané Světovou bankou nebo nizozemským statistickým úřadem *Centraal Bureau voor de Statistiek*, kde jsou některé dokumenty psané v anglickém jazyce.

Základním knižním zdrojem této práce je dílo amerického profesora na univerzitě ve Fairfield v Connecticutu a odborníka na politiku v oblasti Latinské Ameriky a Karibiku Edwarda M. Dewa. Jeho kniha *The Difficult Flowering of Suriname: Ethnicity and Politics in a Plural Society* z roku 1978 je detailní politickou historií Surinamu, která věnuje dekolonizačnímu procesu značnou pozornost, a v době vydání byla jedinečnou studií svého druhu. Dew vycházel z archivních dokumentů uložených v Surinamu a Nizozemsku, ale také z osobních rozhovorů s politickými lídry obou zemí, takže bylo náročné tyto zdroje dohledat. Stěžejním zdrojem informací byla pro Dewa vydání seriózních surinamských novin *De Ware Tijd*, zejména z let 1960 až 1975. Jak již bylo uvedeno, stará vydání *De Ware Tijd* nejsou dostupná online. Kniha *The Difficult Flowering of Suriname: Ethnicity and Politics in a Plural Society* se stala důležitým zdrojem informací pro další autory, kteří se ve svých dílech o Surinamu na tuto knihu odkazují.

Pro práci jsou dále důležité odborné články z Mezinárodního migračního institutu, který funguje v rámci univerzity v Oxfordu. Hans van Amersfoort, který je

odborníkem na migraci, se ve svém článku *How the Dutch Government Stimulated the Unwanted Immigration from Suriname* z roku 2011 zabývá zvyšující se migrací Surinamců do Nizozemska a zdařile analyzuje chování nizozemské vlády vůči Surinamu v 70. letech minulého století. Bakalářská práce čerpá i z dalšího článku Hanse van Amersfoorta, *Immigration as a Colonial Inheritance: Post-Colonial Imigrants in the Netherlands, 1945-2002*, který v roce 2009 napsal spolu s Mies van Niekerk a který byl publikován v *Journal of Ethnic and Migration Studies*. Dílo se nezávislostí Surinamu sice nezabývá, nicméně migrace Surinamců sehrála v dekolonizačním procesu velkou roli, a proto jsou tomuto problému v bakalářské práci věnovány dvě podkapitoly. Autoři se ve svém článku zaměřují na vývoj migraci ze všech nizozemských kolonií, nejen ze Surinamu. Pouze surinamskou migrací se ve svém článku *The Evolution of Surinamese Emigration Across and Beyond Independence: the Role of Origin and Destination States* z roku 2014 zabývá Simona Vezzoli, která je odborníkem na migraci a stejně jako Hans van Amersfoort publikuje pro Mezinárodní migrační institut.

Bakalářská práce se dále opírá o knihu *Twentieth-century Suriname: Continuities and Discontinuities in a New World Society*, kterou napsala Rosemarijn Hoefte a Peter Meel v roce 2001. Nicméně tím, že se autoři zabývají Surinamem v období celého jednoho století, otázce nezávislosti není věnována velká pozornost. Ještě hůře je na tom kniha *Dějiny Nizozemska* od Han van der Horsta, která popisuje celou historii Nizozemska, a tak je v ní Surinam zmíněn jen v pár odstavcích. Navíc některé informace jsou nepřesné nebo se liší od jiných zdrojů. Nicméně při rozsahu knihy (668 stran) lze tyto nepřesnosti pochopit. Dílo slouží alespoň k obecným informacím o Nizozemsku.

Pro charakteristiku teorií dekolonizace práce vychází z díla *Planned Decolonization and Its Failure in British Africa* od Johna Flinta, který tyto teorie demonstuje na příkladu britské dekolonizace Afriky.

1. Teorie dekolonizace

Fenomén evropské dekolonizace se stal jedním z nejvýraznějších témat moderní historie. Především poválečná dekolonizační vlna Afriky a Asie měla za následek vytvoření desítek nových států, které výrazně změnily podobu politické mapy světa. Zároveň ale způsobila vznik nových konfliktů a problémů zemí třetího světa, které pokračují do současnosti. Proto vznikla řada teorií, které se snaží interpretovat dekolonizaci jako obecný fenomén a analyzovat, co vedlo koloniální mocnosti k dekolonizaci, jaký měly dekolonizační procesy charakter nebo proč v některých případech proběhl dekolonizační proces úspěšně, zatímco jinde skončil nezdarem.

Tato bakalářská práce vychází ze dvou základních interpretačních přístupů fenoménu dekolonizace. První je tzv. liberálně nacionalistická teorie, podle které vedlo oslabení evropských koloniálních velmocí na konci druhé světové války k stále silnějším nacionalistickým tendencím v zemích třetího světa, tedy k začátku boje za nezávislost.³ Atlantická charta z roku 1941, podle které měly všechny národy právo na sebeurčení, a vliv anti-imperialistických Spojených států amerických na válkou oslabené evropské mocnosti způsobily, že si nacionalistické elity v koloniích vynutily politické reformy, ke kterým Evropané přistupovali jen zdráhavě. Nicméně nacionalismus sílil už během první světové války, kdy kolonie podporovaly své mateřské země a očekávaly, že na základě čtrnácti Wilsonových bodů získají větší míru samosprávy.

Druhá teorie je označována jako tzv. marxistická nebo nekolonialistická, pro kterou je klíčovým prvkem dekolonizačního procesu přítomnost nově vzniklých sociálních vrstev v koloniích, které buď přijely do kolonií spolu s kolonizátory, nebo byly vytvořeny z původních obyvatel, kteří se zajímali o organizování nových ekonomických aktivit. Tyto nové sociální třídy pak získávaly stále větší moc, až se staly natolik vlivnými, že už nebylo potřeba přímé vlády z metropole. Během dekolonizačního procesu pak byla výměna koloniální administrativy za „nezávislé“ vlády, které měly v plánu i nadále udržovat koloniální ekonomické vztahy s bývalými mateřskými zeměmi, značně ulehčena.⁴

³ John Flint, „Planned Decolonization and Its Failure in British Africa“, *African Affairs* 82, č. 328 (červenec 1983): 390, dostupné z <http://www.jstor.org> (staženo 12. 5. 2015).

⁴ Colin Leys, *Underdevelopment in Kenya: the Political Economy of Neo-colonialism, 1964-1971* (Los Angeles: University of California Press, 1975), 9.

Podle neokolonialistické teorie se měly koloniální země snažit o to, aby se tyto nově vzniklé sociální vrstvy staly poučenou, vzdělanou a početnou elitní skupinou, která by byla schopná obhájit program existence nového státu. V koloniích, kde žádná taková sociální třída neexistovala, ji bylo zapotřebí před předáním moci vytvořit (například zakládáním univerzit).⁵ Nicméně podmínkou úspěchu byl dostatečně dlouhý časový horizont, během kterého se mohla místní elita vykrystalizovat. Tato teorie tedy označuje proces dekolonizace za plánovaný a řízený mateřskými zeměmi, které si chtěly zachovat nad nově vzniklými nezávislými státy kontrolu.

Na základě zkoumání historie dekolonizačního procesu Surinamu se bakalářská práce v závěru k teoriím dekolonizace vrací a zodpovídá otázku, která z těchto dvou makro-interpretací nejlépe vysvětluje, co se v Surinamu odehrálo.

⁵ Flint, „Planned Decolonization and Its Failure in British Africa“, 402 – 403.

2. Kolonie Nizozemská Guyana

Surinam, který byl dříve označován jako Nizozemská Guyana⁶, se stal nizozemskou kolonií v roce 1667. Tehdy ho Britové vyměnili za oblast zvanou Nové Nizozemí, dnešní New York, v Severní Americe. Nizozemci výměnným obchodem získali jihoamerické území plné plantáží, o kterém se domnívali, že mělo větší potenciál než společenství lovců kožešin a sedláků na řece Hudson.⁷ Nizozemsko se stalo v průběhu 17. století jednou z nejvýznamnějších koloniálních mocností světa a zažívalo svůj hospodářský „zlatý věk“. Surinam byl pod správou Nizozemského království téměř po dobu tři sta let, s výjimkou období napoleonských válek, kdy území v letech 1799 až 1814 okupovali Britové.

Hlavními surovinami, které se ze Surinamu do Evropy dovážely, byly cukr a káva. Na plantážích pracovali otroci, kteří byli dovezeni z Afriky. Země se tak stala zavedenou otrokářskou společností karibského typu. Nizozemcům se zprvu vyplnila očekávání, která do získání Surinamu vkládali; plantáže se rozrůstaly a obchod vzkvétal.⁸ Změna nastala po napoleonských válkách, kdy se cukr začal dovážet z Kuby nebo z Nizozemské východní Indie, což vedlo ke snížení počtu surinamských plantáží.⁹

V roce 1863, kdy došlo ke zrušení otroctví, tvořili až 95 % surinamské populace lidé s africkými předky. Osvobození otroci odešli z plantáží většinou za jinou práci do hlavního, a zároveň jediného, města Paramaribo, kde tak postupně začala vznikat společensky uvědomělá vrstva obyvatelstva. Tím bylo plantážní hospodářství těžce postiženo, a proto Nizozemci od poloviny 19. století nabírali jako novou pracovní sílu na plantáže obyvatele z asijských kolonií. V letech 1873 až 1917 bylo přivezeno okolo 35 tisíc lidí z Britské Indie a v letech 1890 až po začátek druhé světové války přibližně 33 tisíc lidí z Jávy, kteří byli ale později částečně repatriováni.¹⁰

I přes počáteční úspěchy surinamských plantáží však byla hlavní pozornost Nizozemského království vždy věnována prosperující Nizozemské východní Indii. Surinam získal větší zájem nizozemské vlády až po uznání indonéské nezávislosti

⁶ Práce bude používat pouze označení „Surinam“.

⁷ Han van der Horst, *Dějiny Nizozemska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005), 178.

⁸ *Ibid.*, 179.

⁹ Hans van Amersfoort, „How the Dutch Government Stimulated the Unwanted Immigration from Suriname“, in *IMI Working Papers Series 47* (říjen 2011): 4, dostupné z <http://www.imi.ox.ac.uk/publications/working-papers/wp-47> (staženo 28. 2. 2015).

¹⁰ Simona Vezzoli, „The Evolution of Surinamese Emigration Across and Beyond Independence: the Role of Origin and Destination States“, in *IMI Working Papers Series 106* (listopad 2014): 8, dostupné z <http://www.imi.ox.ac.uk/publications/working-papers/wp-106-2014> (staženo 28. 2. 2015).

v roce 1949, která svým způsobem ovlivnila cestu k surinamské samostatnosti (viz kapitola Vliv dekolonizace Indonésie na politiku Haagu vůči Surinamu).

2.1 Pluralitní společnost

Surinam se stal v průběhu své koloniální historie imigrační zemí, která však nepřesáhla ani hranici 400 tisíc obyvatel. Jak již bylo zmíněno na začátku kapitoly, nejdříve byli pro práci na plantážích dováženi otroci z Afriky, v 19. století pak přijížděli lidé z Asie, především z Britské Indie, Jávy nebo Číny. Zároveň Surinam přilákal i imigranty ze sousedních karibských zemí, kteří přicestovali na začátku 20. století za zlatem během „zlaté horečky“.¹¹

Bývalí otroci nahlíželi na nově příchozí obyvatele přezíravě; nepovažovali je za skutečné Surinamce, zatímco sebe ano. Skupina bývalých otroků, která se smísila s evropským obyvatelstvem, je označována jako tzv. kreolové, v překladu „původní obyvatelé“ nebo „lidé narozeni v této zemi“. Ke smíšení obyvatelstva došlo z toho důvodu, že se v Surinamu nenacházela téměř žádná žena z Evropy. Ještě před zrušením otroctví bývaly africké ženy, které měly vztah s evropským mužem, osvobozeny. Jejich potomci často získali evropské vzdělání a přesídlili do Paramariba.¹²

Otroci, kterým se podařilo utéci, vytvořili vlastní domorodé osady založené na africkém dědictví. Žili stejně jako původní surinamští Indiáni v poměrně primitivních podmínkách. Tato skupina je označována jako „Maronci“.¹³ V Surinamu se nacházelo i malé procento židovského obyvatelstva, které se však rapidně zmenšilo po druhé světové válce.

Surinam se během dvou staletí proměnil v multietnickou zemi. V polovině 20. století tvořili lidé s africkými předky 47 % celkové populace. Na druhém místě s 35 % následovali obyvatelé z tehdejší Východní Indie a 14 % patřilo Jávánům.¹⁴ Široká byla také škála náboženství a jazyků. V Surinamu měl zastoupení protestantismus, katolicismus, hinduismus, islám, judaismus i domorodá náboženství. Ačkoli se Nizozemci snažili o „poholandšťování“ své kolonie a holandština byla oficiálním jazykem Surinamu, rozšířila se i řada dalších jazyků.¹⁵ Například jazyk sranantongo (popř. sranan), který vznikl na základě anglických slov a africké gramatiky.

¹¹ Vezzoli, „The Evolution of Surinamese Emigration“, 8.

¹² van Amersfoort, „How the Dutch Government Stimulated the Unwanted Immigration“, 4-5.

¹³ Vezzoli, „The Evolution of Surinamese Emigration“, 9.

¹⁴ Ibid., 8.

Dorozumívali se jím především otroci a vžil se natolik, že se používá dodnes.¹⁶ K dalším jazykům patřila surinamská javánština, hindština nebo jazyky Maronců a Indiánů.

Vysoká míra segmentovanosti surinamské společnosti se odrazila i ve vysoké míře fragmentace politického spektra. K nejvýznamnějším politickým stranám v Surinamu patřily od poloviny 20. století strany dvou nejpočetnějších etnických skupin. Jednalo se o Národní stranu Surinamu (*Nationale Partij Suriname*, zkráceně NPS), stranu kreolů, a *Vatan Hitkary Partij*, zkráceně VHP), dříve označovanou jako Spojená hindustánská strana (*Verenigde Hindoestaanse Partij*), stranu obyvatel s indickými předky.

Před vyhlášením nezávislosti byl Surinam poměrně stabilní demokracií, kterou lze označit podle teorie nizozemského politologa Arenda Lijpharta za tzv. konsociační demokracii,¹⁷ kdy se vláda, ve které jsou zastoupeny všechny hlavní segmentované prvky společnosti (náboženství, jazyk, etnikum), v případě Surinamu všechna etnika, vědomě snaží stabilizovat systém.

Pro bakalářskou práci je skutečnost, že byl Surinam politicky fragmentován, velmi důležitá, protože strany NPS a VHP měly později radikálně odlišný názor na otázku surinamské nezávislosti.

2.2 Druhá světová válka

Již během druhé světové války bylo zřejmé, že brzy dojde ke konci surinamské koloniální éry. Nizozemsko se dohodlo se Spojenými státy americkými, že americká vojska budou okupovat jejich jihoamerickou kolonii od roku 1941. Důvodem okupace byla ochrana ložisek bauxitu, který se využíval především v leteckém průmyslu. Surinam se stal jeho největším dodavatelem na světě, z čehož finančně velmi profitoval. To vedlo tamní politiky k přesvědčení, že by byl Surinam schopný samostatně finančně obstát, bez podpory své mateřské země. Dokonce se objevovaly první názory, že by Surinam mohl být samostatný i politicky.¹⁸ Přítomnost americké armády znamenala pro

¹⁵ Prem Poddar, Rajeev S. Patke a Lars Jensen, *A Historical Companion to Postcolonial Literatures: Continental Europe and Its Empires* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2008), 333.

¹⁶ van der Horst, *Dějiny Nizozemska*, 178.

¹⁷ Arend Lijphart, „Consociational Democracy“, *World Politics* 21, č. 2 (leden 1969): 216, dostupné z <http://www.jstor.org> (staženo 16. 3. 2015).

¹⁸ Peter Meel, „Money Talks, Morals Vex: The Netherlands and the Decolonization of Suriname, 1975-1990“, *European Review of Latin American and Caribbean Studies* 48 (červen 1990): 76, dostupné z <http://www.jstor.org> (staženo 7. 3. 2015).

izolovanou kolonii první seznámení s jiným způsobem života, především co se týká oblasti životního stylu.¹⁹

V Surinamu se také stále více rozšiřovala nelibost vůči nizozemské vládě. Mohl za to především autoritativní guvernér Johannes Kielstra, který v Surinamu působil v letech 1933 až 1944. Předtím působil několik let v Nizozemské východní Indii. Byl zastáncem etnické politiky; snažil se o co největší využití místních tradic a zvyklostí jednotlivých etnik, což se nezamlouvalo mocenským elitám v Paramaribu. Kielstra se často pouštěl do sporů se surinamským parlamentem a neuvědomoval si, že místní okolnosti byly zcela jiné než v Nizozemské východní Indii. Velmi brzy se stal nejméně oblíbeným člověkem v Surinamu, a tak ho v roce 1944 nizozemská vláda odvolala. Nicméně i po odchodu guvernéra Kielstra se Surinamcům nelíbila poručnická politika z Haagu, který vydával různá nařízení bez souhlasu surinamského parlamentu.²⁰

Během druhé světové války, v prosinci roku 1942, přislíbila královna Vilemína Nizozemská ve svém rádiovém proslovu, že v budoucnosti získají kolonie jejího království více autonomie (viz kapitola Charta Nizozemského království). Královský slib však přišel pozdě pro jednu z nizozemských kolonií – Nizozemskou východní Indii.

2.3 Vliv dekolonizace Indonésie na politiku Haagu vůči Surinamu

Kolonie Nizozemská východní Indie, dnešní Indonésie, se těšila hlavní pozornosti své mateřské země od 17. století. Byla to oblast bohatá na suroviny, které pro Nizozemsko představovaly klíčový zdroj příjmů. V roce 1602 zde vznikla Nizozemská Východoindická společnost, která se stala nesmírně lukrativní firmou. Obdobně vznikla pro oblast Karibiku Nizozemská Západoindická společnost, nicméně nikdy nedosáhla ani zlomku úspěchu své východní verze. Speciální postavení si Nizozemská východní Indie získala také tím, že zde v roce 1930 žilo více než 150 tisíc Nizozemců, což byla téměř polovina celkové surinamské populace v té době.²¹

V Nizozemské východní Indii vznikla emancipační hnutí již po první světové válce, nicméně až druhá světová válka se stala hlavním faktorem, který oslabil vztahy mezi kolonií a mateřskou zemí. V březnu roku 1942 se na Jávě vylodily japonské jednotky a Nizozemci, kteří útok nečekali, po krátkém odporu kapitulovali. Souostroví

¹⁹ van der Horst, *Dějiny Nizozemska*, 462.

²⁰ *Ibid.*, 462 – 463.

se stalo součástí tzv. Východoasijské sféry společného rozkvětu, nizozemština byla zakázána jako úřední jazyk, všechny politické strany a organizace musely ukončit svoje aktivity, a správa ostrovů byla rozdělena pod japonskou kontrolou.²²

Japonci však v roce 1945 vůdčím představitelům nacionalistů Indonésie ustoupili a ti následně proklamovali nezávislost Indonésie. Spojence vyhlášení nezávislosti překvapilo, protože podle rozhodnutí Postupimské konference měly Nizozemskou východní Indii obsadit britské jednotky, jejichž úkolem bylo připravit návrat nizozemské koloniální správy, která se přechodně nacházela v australském exilu.²³ Nizozemci se proto rozhodli ke dvěma tzv. policejním akcím, jejichž cílem bylo obnovení nizozemského protektorátu na území Indonésie.

Jednání Nizozemců odsoudila většina členských států OSN. V Radě bezpečnosti vystoupil v srpnu 1947 sovětský delegát, který žádal okamžité zastavení bojů a stažení nizozemských ozbrojených sil do výchozího postavení. Pro Moskvu byl nizozemsko-indonéský spor ideální příležitostí ke kritice kapitalistického světa. S útokem Nizozemců nesouhlasili ani Američané, kteří měli především strach ze ztráty vlivu v pacifické oblasti. V srpnu 1947 vznikl z iniciativy Rady bezpečnosti Výbor dobrých služeb, který měl napomáhat mírovému řešení konfliktu. V září do Indonésie dorazila šestičlenná pozorovací mise OSN a tříčlenný výbor, ve kterém Belgie zastupovala požadavky Nizozemska, Austrálie Indonéské republiky a USA byly prostředníkem.²⁴

V lednu 1949 se konala v Dillí konference o indonéské otázce, která označila nizozemskou vojenskou akci za jasné porušení Charty OSN a vyzvala Radu bezpečnosti k okamžitému zákroku proti Nizozemsku. Ta výzvu konference vyslyšela a ihned se na Nizozemce obrátila. Požadovala, aby došlo k zastavení palby. USA dokonce Nizozemsku pohrozily, že mu přeruší hospodářskou pomoc v rámci Marshallova plánu. Za takových podmínek se Nizozemci rozhodli ustoupit a v květnu 1949 byla podepsána dohoda o zastavení palby a o propuštění zajatců. Od srpna do listopadu poté probíhala konference u kulatého stolu v Haagu. Po dlouhém vyjednávání byla přijata řada dokumentů, z nichž nejdůležitější byla Charta o převodu svrchovanosti. Na konci

²¹ John A. Fairlie, „The Dutch East Indies“, *The American Political Science Review* 26, č. 4 (srpen 1932): 711, dostupné z <http://www.jstor.org> (staženo 10. 3. 2015).

²² Zorica Dubovská, Tomáš Petrů a Zdeněk Zbořil, *Dějiny Indonésie* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005), 252.

²³ Vladimír Nálevka, *Čas soumraku: Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce* (Praha: TRITON, 2004), 49.

²⁴ Dubovská, Petrů, Zbořil, *Dějiny Indonésie*, 274.

prosince 1949 se Charta naplnila a Nizozemsko se formálně vzdalo své někdejší svrchovanosti nad Nizozemskou východní Indií.²⁵

Dekolonizace Indonésie byl nesmírně komplikovaný proces, který Nizozemsku přinesl celosvětovou kritiku a politickou izolaci, kdy v podstatě jediným spojencem Nizozemců byla Belgie. Ztráta nejdůležitější kolonie také způsobila otřes nizozemské národní hrdosti. Dekolonizační proces Indonésie se proto stal pomyslnou kaňkou v nizozemské historii a ovlivnil budoucnost zbylých nizozemských kolonií, které brzy poté získaly větší míru autonomie. Při dekolonizaci Surinamu v 70. letech pak chtěli Nizozemci napravit svoji mezinárodní reputaci.

²⁵ Nálevka, *Čas soumraku*, 56 – 58.

3. Z imigrace k emigraci

3.1 Charta Nizozemského království

Královský slib z roku 1942 se začal realizovat krátce po konci druhé světové války. Velký vliv na urychlení jednání o autonomii pro nizozemské kolonie v Karibiku měla bolestivá dekolonizace Indonésie. Zástupci Nizozemska, Surinamu a Nizozemských Antil se několikrát sešli u kulatého stolu a výsledkem byla první velká míra samosprávy v roce 1948 pro obě kolonie. O pár let později, v roce 1954, vstoupila v platnost Charta Nizozemského království (*Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden*), která upravila vztahy obou kolonií s mateřskou zemí statusem království. Nizozemsko, Surinam a Nizozemské Antily se tak staly rovnoprávnými partnery v rámci Nizozemského království. Obě kolonie získaly vnitřní samosprávu, resorty obrany a zahraničních věcí však zůstaly pod kontrolou centrální nizozemské vlády.²⁶ Zároveň si země zvolily vlastního ministra, který byl součástí královského kabinetu a sídlil v Haagu.²⁷ Centrální vláda měla povinnost pomáhat členům Nizozemského království s jejich ekonomickým rozvojem.²⁸

Charta byla v té době považována za dokument jediný svého druhu. Nizozemci ho vnímali jako progresivní dohodu, která na jedné straně dávala Surinamu poměrně velkou míru autonomie, ale na druhé straně si zakládala na vzájemné solidaritě v rámci Nizozemského království. Nicméně bylo více než jasné, že takto sjednané vztahy nevydrží dlouho. Především politici z NPS postupně usilovali o změnu Charty; chtěli, aby měl Surinam autonomní zahraniční politiku. Nizozemsko nejdříve nesouhlasilo, ale na nátlak Surinamu přikývlo k uspořádání konference u kulatého stolu v roce 1961. Během vyjednávání se však objevily neshody mezi surinamskou delegací. Podle politiků ze strany VHP nenastal správný čas na změnu Charty, a proto návrh na její modifikaci nepodpořili. Výsledkem bylo rozpuštění konference.²⁹

Neshody mezi kreoly a Hindustány v otázce Charty a nezávislosti Surinamu trvaly až do roku 1975. Politici ze strany NPS zastávali názor, že by se Surinam mohl

²⁶ *Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden* (říjen 1954): 1, dostupné z http://comitekoninkrijksrelaties.org/docs/statuut_nl.pdf (staženo 18. 3. 2015).

²⁷ van der Horst, *Dějiny Nizozemska*, 463.

²⁸ Betty Sedoc-Dahlberg, „Suriname: 1975 – 1989, Domestic and Foreign Policies under Military and Civilian Rule“, in *The Dutch Caribbean: Prospects for Democracy*, ed. Betty Sedoc-Dahlberg (Amsterdam: Gordon and Breach, 1990), 21.

²⁹ Meel, „Money Talks, Morals Vex“, 77.

stát prosperujícím státem, pokud by došlo k nezávislosti v nejbližší budoucnosti. Podle nich byla politická samostatnost podmínkou pro ekonomickou samostatnost. Naopak podle strany VHP měla ekonomická suverenity předcházet suverenitu politickou. Zároveň se strana domnívala, že Surinam potřeboval pomoc Nizozemského království, aby se pomalu a důkladně připravil na případnou nezávislost.³⁰

Pro Surinam měla Charta obrovský význam; jednak stavy (volený parlament) konečně získaly kompetence skutečného parlamentu, ale především bylo ustanoveno pouze jedno občanství v rámci celého Nizozemského království. To v praxi znamenalo, že neexistovala žádná omezení při cestování mezi Surinamem, Nizozemskými Antilami a Nizozemskem.³¹ Zavedení jednotného občanství vedlo k pozvolné emigraci Surinamců do Nizozemska a později mělo velký vliv na urychlení dekolonizace Surinamu.

3.2 Politická situace v Surinamu do roku 1973

Surinamská politická scéna byla založena na klientelismu a vzájemných protislužbách. Aby se stal člověk úspěšným politikem, musel mít řadu kontaktů a přátelské vazby ve vlivných kruzích. V polovině 50. let se dostali do politického popředí noví vůdci. Nejúspěšnějšími byli v kreolském prostředí Jopie Pengel a v hindustánském společenství Jaggernath Lachmon. Pengel, který se stal v roce 1963 premiérem, byl populista s výborným rétorickým talentem a citem pro politiku, proslavil se však především korupcemi a rozšiřováním své klientely.³²

Mladí Surinamci, kteří odjžděli do Nizozemska za studiem, nebyli příznivci Pengelova a Lachmonova patronátního modelu politiky. Na nizozemských univerzitách se seznamovali s nejrůznějšími ideologiemi národnostního osvobození, které byly v evropském a asijském prostředí populární. Student práv Eddy Bruma se postavil proti politice založené na etnických liniích a zastával nacionalistickou politiku vycházející ze surinamské identity, z čehož vyplýval i požadavek nezávislosti.³³ Po studii se mladý právník vrátil zpět do Surinamu, kde založil Stranu národní republiky (*Partij Nationalistische Republiek*, PNR). Nicméně strana kromě požadavku bezodkladné nezávislosti neměla žádný politický program, navíc v Surinamu bylo možné dosáhnout úspěchu pouze přes velké etnické formace, a tak se stala na politické scéně v podstatě

³⁰ Meel, „Money Talks, Morals Vex“, 77.

³¹ van Amersfoort, „How the Dutch Government Stimulated the Unwanted Immigration“, 5.

³² Ibid., 9.

³³ van der Horst, *Dějiny Nizozemska*, 464.

bezvýznamnou.³⁴ Ve volbách v roce 1963 získala Brumova strana pouze 3 tisíce hlasů.³⁵ O deset let později, ve volbách v roce 1973, se však strana stala důležitým aktérem při sestavování nové vlády a přispěla k rychlé nezávislosti Surinamu (viz kapitola Volby v Surinamu 1973 a nový premiér Henck Arron).

Pengel ani Lachmon nepovažovali otázku nezávislosti Surinamu za hlavní téma, nicméně Pengel zastával názor, že by měl mít Surinam vlastní zahraniční politiku a že by se měl orientovat na spolupráci s dalšími karibskými zeměmi.³⁶ Oba politici poukazovali na sousední Guaynu, která se vymanila v roce 1966 z britské koloniální nadvlády, a kde poté došlo k občanské válce mezi kreoly a Hindustány. Především Hindustáni měli strach, že se podobný scénář odehraje i v Surinamu. Nicméně mladá generace v NPS stále více prosazovala nacionalistické myšlenky a začala se vymezovat vůči Pengelovi. Nespokojenost s tehdejší politickou situací vyvrcholila v zimě roku 1969, kdy došlo k dělnickým nepokojům. Situace byla natolik chaotická, že na základě Charty Nizozemského království existovala možnost, aby pro nastolení vnitřního pořádku a ochrany zasáhli vojensky Nizozemci.³⁷ Za těchto okolností Pengel odstoupil.

V roce 1969 se stal novým premiérem za Pokrokovou národní stranu (*Progressieve Nationale Partij*, zkráceně PNP) Jules Sedney, který vytvořil koalici s VHP. Sedney podporoval Hindustány a Jávany, ačkoli byl sám kreolského původu, a prohlásil, že k nezávislosti Surinamu dojde nejdříve za 25 let.³⁸ V roce 1973 ho nahradil premiér Henck Arron z NPS – jedna z hlavních postav surinamské nezávislosti.

3.3 Změna nizozemského postoje k Chartě

Podle Charty Nizozemského království měly být státy Surinam, Nizozemské Antily i Nizozemsko rovnými partnery v rámci Nizozemského království. Tato myšlenka se ale brzy ukázala jako nereálná, protože členské země disponovaly nerovnou mírou moci a významu, a tak nemohly sdílet stejná práva a povinnosti.

³⁴ Liza Mügge, *Beyond Dutch Borders: Transnational Politics among Colonial Migrants, Guest Workers and the Second Generation* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2010), 126.

³⁵ Bob Moore, „Decolonization by Default: Suriname and the Dutch Retreat from Empire“, in *International Diplomacy and Colonial Retreat*, ed. Kent Fedorowich a Martin Thomas (London: Frank Cass Publishers, 2001), 242.

³⁶ „Minister-President Pengel: Suriname wenst eigen buitenlandse politiek“, *Leidsch Dagblad*, 4. 2. 1965, <http://leiden.courant.nu/issue/LD/1965-02-04/edition/0/page/13?query=U.%20H.&sort=relevance> (staženo 7. 5. 2015).

³⁷ Rosemarijn Hoefte, Peter Meel, *Twentieth-century Suriname: Continuities and Discontinuities in a New World Society* (Leiden: KITLV Press, 2001), 100.

³⁸ Roger Janssen, *In Search of a Path: An Analysis of the Foreign Policy of Suriname from 1975 to 1991* (Leiden: KITLV Press, 2011), 15.

V Nizozemsku proto začalo počáteční nadšení z Charty opadat a mnozí si přáli, aby došlo k jejímu zrušení.³⁹

Řadě Nizozemců již delší dobu vadilo, že je Surinam závislý na finanční pomoci z Nizozemska. Vlnu nevole vyvolal především desetiletý plán (1955-1964) pro ekonomický rozvoj Surinamu, jehož součástí byly nově i vymyšlené pracovní pozice pro klientelu premiéra Pengela.⁴⁰ Důležitou událostí, která změnila smýšlení o Chartě, se staly dělnické nepokoje v květnu 1969 na ostrově Curaçao, který byl v té době součástí Nizozemských Antil. Ve Willemstadu, hlavním městě ostrova, došlo k tak velkým nepokojům, že byli Nizozemci nuceni přijmout antilskou žádost o nasazení vojáků z Haagu k nastolení pořádku.⁴¹

Došlo tedy k intervenci, nicméně nizozemský kabinet o ní rozhodl velmi zdráhavě. Nechtěl se, stejně jako při dělnických nepokojích v Surinamu v zimě 1969, vměšovat do vnitřních záležitostí svých teritorií. Události na ostrově Curaçao neprospěly jednak vzájemným vztahům uvnitř Nizozemského království, ale především ovlivnily reputaci Nizozemska na mezinárodní scéně. Svět ho odsoudil z neokolonialismu, který byl v té době označován za historický přežitek, a kladl si otázku, kdy bude Haag ochotný dát svým teritoriím úplnou nezávislost.⁴²

Nicméně nejdůležitějším problémem, který trápil nizozemské politiky, byl stále se zvětšující počet surinamských imigrantů v Nizozemsku. Jak již bylo zmíněno, Charta zavedla jednotné občanství pro členské státy Nizozemského království, a tak mohli Surinamci bez omezení přicestovat do Evropy. Hlavním politikem, který na problém přistěhovalců ze Surinamu upozorňoval, byl předseda nizozemské levicové Strany práce (*Partij van de Arbeid*, zkráceně PvdA) a od roku 1973 premiér Joop den Uyl – hlavní postava, která se zasloužila o nezávislost Surinamu, spolu se surinamským premiérem Henckem Arronem.

I když Charta představovala pro Nizozemsko řadu problémů, nebylo reálné, aby ji Nizozemci zrušili. Jednostranné ukončení Charty by totiž mohli mezinárodní aktéři označit za prvek neokolonialismu.

³⁹ van Amersfoort, „How the Dutch Government Stimulated the Unwanted Immigration“, 9.

⁴⁰ Ibid., 9.

⁴¹ Rosemarijn Hoefte, „Thrust Together: The Netherlands Relationship with Its Caribbean Partners“, *Journal of Interamerican Studies and World Affairs* 38, č. 4 (zima 1996): 37, dostupné z <http://www.jstor.org> (staženo 26. 3. 2015).

⁴² Meel, „Money Talks, Morals Vex“, 78.

3.4 Surinamská migrace do roku 1973

Koloniální vazby téměř nevyhnutelně vedou k pohybu obyvatelstva mezi kolonií a mateřskou zemí. První Surinamci přišli do Nizozemska již na začátku 18. století. Šlo především o otroky, kteří byli odvezeni svými pány, aby v Nizozemsku pracovali jako sluhové. Nicméně ročně se tímto způsobem dostalo do Evropy jen pár set Surinamců.⁴³

Mnohem významnější se stala migrace studentů. Surinamský vzdělávací systém byl kopií systému nizozemského, a tak nebylo pro Surinamce těžké začlenit se do nového prostředí. Surinamský pracovní trh nenabízel pro mladé studenty z vyšší třídy žádná perspektivní místa, a proto začala kreolská a židovská elita v 19. století posílat své děti na studia do Nizozemska.⁴⁴ Od té doby se stalo studování v Evropě nejdůležitějším motivem pro migraci. Ačkoli studium na nizozemských univerzitách vedlo k získání prestižních pozic v surinamské administrativě, mnoho studentů se zpět do Surinamu už nevrátilo.⁴⁵

Před druhou světovou válkou tedy v Nizozemsku pobývali převážně surinamští studenti kreolského původu, ve většině případů muži, kteří se usadili v univerzitních městech. Po druhé světové válce se počet migrantů v Nizozemsku zvyšoval – jednak kvůli levnější dopravě, ale především kvůli Chartě Nizozemského království. Pouze malá část Surinamců si vybrala vycestovat do Spojených států amerických nebo do zemí v Karibiku.⁴⁶

Hlavní změnou, která po druhé světové válce nastala, bylo složení surinamských emigrantů. Do migračního procesu se zapojili i kreolové ze středních a nižších tříd, Hindustáni a Jáváné, a také ženy. Surinamci neodjížděli do Nizozemska pouze za studiem. Státní úředníci, zdravotní sestry či učitelé se vydali do Nizozemska za prací. Některé nizozemské společnosti prováděly náborové akce surinamských imigrantů, nicméně nebylo těžké si najít práci nezávisle na těchto programech. Větší problém představovalo najít si bydlení.⁴⁷

⁴³ Hans van Amersfoort a Mies van Niekerk, „Immigration as a Colonial Inheritance: Post-Colonial Immigrants in the Netherlands, 1945-2002“, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 32, č. 3 (duben 2006): 334, dostupné z <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13691830600555210#.VRf4SPmsViM> (staženo 26. 3. 2015).

⁴⁴ van Amersfoort, „How the Dutch Government Stimulated the Unwanted Immigration“, 6.

⁴⁵ Vezzoli, „The Evolution of Surinamese Emigration“, 10.

⁴⁶ van Amersfoort, van Niekerk, „Immigration as a Colonial Inheritance“, 334.

⁴⁷ Hoefte, Meel, *20th Century Suriname*, 159.

Vezzoli⁴⁸ uvádí, že v letech 1964 až 1971 emigrovalo do Nizozemska přes 41 300 Surinamců. Dew⁴⁹ a Janssen⁵⁰ hovoří až o 62 000 surinamských emigrantů ve stejném období, z toho 57 000 odjelo do Nizozemska. Hlavními důvody k emigraci v tomto časovém úseku byly zvyšující se nezaměstnanost a politická situace v Surinamu. Nejdříve probíhaly již zmíněné nepokoje vůči Pengelově administrativě, na základě kterých byl nucen odstoupit. Také premiér Sedney čelil kritice a docházelo ke stávkám, které organizovaly kreolské skupiny. Strach z etnických nepokojů, které by mohly nastat po případné nezávislosti, vedl hlavně Hindustány, ale i část kreolů, k emigraci do Nizozemska.

Surinam se v období od konce druhé světové války do začátku 70. let proměnil v zemi emigrantů. Do migračního procesu se zapojila téměř všechna etnika i sociální třídy, takže surinamská populace byla v Nizozemsku velmi heterogenní. Někteří méně kvalifikovaní Surinamci se stali závislími na výhodách nizozemského sociálního státu a někdy se zapojili i do nelegálních aktivit, nicméně šlo pouze o výjimečné případy. Tyto skutečnosti vedly Nizozemce k myšlence omezit surinamskou migraci. Nakonec však k žádným omezením nedošlo, protože se Nizozemci báli, že by byli obviněni z rasismu.⁵¹ Nelze však říci, že by surinamští imigranti představovali pro Nizozemsko jakoukoli reálnou hrozbu, jak to tvrdil nizozemský premiér Joop den Uyl.

⁴⁸ Vezzoli, „The Evolution of Surinamese Emigration“, 10.

⁴⁹ Edward Dew, *The Difficult Flowering of Suriname: Ethnicity and Politics in a Plural Society* (Paramaribo: Vaco Uitgeversmaatschappij, 1996), 175.

⁵⁰ Janssen, *In Search of a Path*, 15.

⁵¹ Hoefte, Meel, *20th Century Suriname*, 159.

4. Cesta k nezávislosti

4.1 Nizozemský premiér Joop den Uyl

Na začátku 70. let se v podstatě všechny politické strany v Nizozemsku shodly na nevyhnutelnosti surinamské nezávislosti, protože je znepokojovala zvyšující se imigrace. Jejich názory se lišily pouze v tom, kdy a jak k nezávislosti dojde. Bylo jisté, že se tak nestane v letech 1969 až 1973, protože v té době byla v čele Surinamu strana VHP, která nechtěla připustit žádné radikální změny Charty Nizozemského království během jejího funkčního období.⁵²

Protože v Surinamu probíhaly dělnické nepokoje a hraniční spor s Guyanou, hrozil tak další vojenský zásah Nizozemska, který by opět vyvolal mezinárodní kritiku. Tím se nutnost nezávislosti Surinamu ještě zvýšila, i když problém imigrace byl pro Nizozemce stále zásadní. Když se v Nizozemsku konaly v roce 1973 volby a novým premiérem se stal levicový Joop den Uyl, vyhlášení samostatnosti Surinamu se stalo jeho hlavním cílem. Den Uylova Strana práce již ve svém volebním programu uvedla, že by k nezávislosti mělo dojít do roku 1976.⁵³ Nicméně pro nového premiéra bylo velmi důležité, aby udělali první krok Surinamci a sami iniciovali vyjednávání o nezávislosti, protože byl ovlivněn antikolonialistickou rétorikou. Nizozemská vláda se tak dostala, díky vlastním požadavkům, do pasivní pozice a byla nucena čekat na reakci Surinamců.⁵⁴ Nemusela ale vyčkávat příliš dlouho, protože v roce 1973 probíhaly také volby v Surinamu a nově zvolený premiér měl stejný názor na nezávislost Surinamu jako Joop den Uyl.

4.2 Volby v Surinamu 1973 a nový premiér Henck Arron

Kreolové se nesmířili s tím, že v roce 1969 nevyhráli volby, a tak proti vládě premiéra Sedneyho organizovali demonstrace a požadovali jeho rezignaci. K největší roztržce došlo v únoru roku 1973, kdy byli zabiti dva kreolové. Jejich smrt vedla na jedné straně k velké vlně nevole vůči vládě, ale zároveň i vůči dalším demonstracím,

⁵² Hoefte, Meel, *20th Century Suriname*, 100.

⁵³ van Amersfoort, „How the Dutch Government Stimulated the Unwanted Immigration“, 10.

⁵⁴ *Ibid.*, 4.

kteřé tak ustaly. Kreolské unie ale s vládou nadále vyjednávaly a nakonec docílily nových voleb, které se konaly koncem roku 1973.⁵⁵

Po smrti bývalého premiéra Pengela se stal v roce 1970 předsedou strany NPS Henck Arron, který před nadcházejícími volbami vytvořil koalici všech kreolských stran, tzv. Národní stranu kombinace (*Nationale Partij Kombinatie*, zkráceně NPK). Její součástí byla strana NPS, Brumova nacionalistická strana PNR, Pokroková lidová strana Surinamu (*Progressieve Surinaamse Volkspartij*, zkráceně PSV), ale dokonce i strana Jávanů zvaná Indonéská rolnická unie (*Kaum Tani Persatuan Indonesia*, zkráceně KTPI). Tato koalice ve své předvolební kampani slibovala zvýšení mezd a investování do vzniku nových pracovních míst. Původně se zdálo, že NPK bude pouze uskupením agresivních, militantních lídrů, kteří stáli za demonstracemi proti vládě premiéra Sedneyho. Nicméně poměrně rychle se z ní stala profesionální, rozvážně smýšlející koalice, která mohla konkurovat hindustánské straně VHP.⁵⁶ Hindustáni ale voliče varovali, že pokud by NPK vyhrála, došlo by v zemi k teroru.⁵⁷

Volby nakonec nová koalice kreolů a Jávanů překvapivě vyhrála. Získala 61 760 hlasů, tedy 22 křesel v parlamentu, zatímco VHP získala 47 931 hlasů, tedy 17 křesel. Novým premiérem se stal Henck Arron. Poprvé od roku 1949 došlo v parlamentu k polarizaci, kdy žádná z kreolských stran nebyla v opozici a zároveň Hindustáni nebyli zastoupeni ve vládě, což s sebou přinášelo nebezpečí vzájemné konfrontace. NPK-VHP koalice byla nemyslitelná. Navíc premiér Arron dosadil do některých klíčových pozic nového kabinetu radikální členy strany PNR, jejichž plánované reformy mohly ohrozit ekonomické zájmy Hindustánů. Členové VHP si stěžovali, že nová vláda nezastupovala Surinam jako celek, a předseda strany Jagernath Lachmon Hindustánům přislíbil, že se pokusí nepříznivou situaci změnit a vytvoří na vládu tlak.⁵⁸

Janssen⁵⁹ tvrdí, že Arron již během předvolební kampaně prohlásil, že bude usilovat o to, aby Surinam získal nezávislost do konce roku 1975. Podle autora tak učinil z několika důvodů – chtěl získat hlasy od voličů s nacionalistickým cítěním, urychlit nové partnerství s nacionalistickou stranou PNR a posílit pocit sounáležitosti Surinamců.

⁵⁵ Dew, *The Difficult Flowering of Suriname*, 163-164.

⁵⁶ Ibid., 164-166.

⁵⁷ Vezzoli, „The Evolution of Surinamese Emigration“, 15.

⁵⁸ Dew, *The Difficult Flowering of Suriname*, 169-172.

⁵⁹ Janssen, *In Search of a Path*, 17.

Naopak Dew⁶⁰, van Amersfoort⁶¹ a Hoefte s Meelem⁶² se shodují na tom, že Arron a členové NPK o otázce nezávislosti Surinamu před volbami vůbec nehovořili. NPK si byla vědoma toho, že otázka nezávislosti země bylo kontroverzní téma, které obyvatelstvo rozdělovalo, a tak o něm mlčeli. Premiér Arron měl až v polovině února roku 1974 nečekaně prohlásit, že se Surinam stane v roce 1975 nezávislým. To zaskočilo nejenom Surinam, ale i Nizozemsko. Že šlo o překvapivé prohlášení, dokládá skutečnost, že ani v samotné Arronově straně NPS nebyla většina členů pro tak rychlé tempo nezávislosti. Nicméně podpora Brumovy strany PNR, která měla ve svém programu pouze požadavek bezodkladné surinamské suverenity, byla pro Arronovu vládu klíčovou, a proto došlo k jeho nečekanému únorovému vyjádření.⁶³

4.3 „Boj“ za nezávislost

4.3.1 Spory mezi premiérem Arronem a VHP

Arronovo prohlášení o surinamské nezávislosti do konce roku 1975 pobouřilo stranu VHP, protože jakékoliv změny Charty Nizozemského království měly být schváleny dvoutřetinovou většinou v parlamentu, ke které chyběly NPK čtyři hlasy. Proto se VHP obrátila na Nizozemce a žádala je o ochranu ústavního postupu. V tu dobu byl ale už nizozemským premiérem Joop den Uyl, kterého Arronovo prohlášení o rychlé nezávislosti Surinamu nesmírně potěšilo, přesně na tento okamžik čekal, a tak prosbu Hindustánů nevyslyšel. Jednání mezi vládami premiéra Joop den Uyla a Hencka Arrona o suverenitě Surinamu začala v květnu 1974.⁶⁴

Lachmon byl z jednání o nezávislosti vyloučen. Nejprve z toho byl rozhořčen a označil Joop den Uylovo chování za nezodpovědné. V červnu se ale napětí zmírnilo, když Lachmon prohlásil, že by byl ochotný přijmout nezávislost Surinamu do konce roku 1975 za určitých podmínek. Mezi Hindustány ale pořád přetrvával panický strach z budoucí nezávislosti. Docházelo k demonstracím před kanceláří premiéra Arrona, a dokonce byla založena organizace, která si dala za cíl vytvořit separátní území Hindustánů na východě Surinamu. Lachmon jejich chování odsoudil a přiznal, že nad

⁶⁰ Dew, *The Difficult Flowering of Suriname*, 173.

⁶¹ van Amersfoort, „How the Dutch Government Stimulated the Unwanted Immigration“, 11.

⁶² Hoefte, Meel, *20th Century Suriname*, 101.

⁶³ van Amersfoort, „How the Dutch Government Stimulated the Unwanted Immigration“, 11.

⁶⁴ Dew, *The Difficult Flowering of Suriname*, 173.

nimi začal ztrácet kontrolu. I přesto ho ale jiné politické strany podezřívaly z toho, že jednání Hindustánů podporuje.⁶⁵

Na základě dat, která poskytli Hindustáni, bylo proti nezávislosti 99,9 % Hindustánů a 80 % Jávanů z celkové surinamské populace. Kreolská populace byla rozdělena – polovina byla proti nezávislosti a druhá polovina s premiérem Arronem souhlasila.⁶⁶ Otázkou však je, jaké výsledky by poskytly statistiky prováděné kreoly.

4.3.2 Spory uvnitř NPK

Ale ani NPK nebyla v otázce nezávislosti jednotná, a tak uvnitř koalice začaly vznikat rozpory. V září 1974 se například tři členové strany NPS rozhodli neúčastnit se schůze parlamentu. Jejich přeběhnutí mohlo vést k pádu vlády, nicméně po krátkém vyjednávání se nakonec opět vrátili do svých křesel. I další členové NPS nebyli spokojeni s politikou Hencka Arrona; nejenom kvůli termínu nezávislosti, ale nesohlasili ani s jeho ekonomickou a sociální politikou. Dokonce vznikala tlak na uspořádání nových voleb do vedení strany NPS a obnovení spojení NPS s VHP. Arron ale tyto požadavky rázně odmítl a prohlásil, že nové volby do vedení strany NPS se budou konat až po vyhlášení nezávislosti. Členy NPS také znervózňovala strana PNR a Eddy Bruma, který se stal ministrem financí. Sice v tu dobu ještě nezačal prosazovat žádné radikální reformy, ale podle některých členů NPS byl premiér Arron pod jeho vlivem a nebyl schopen mít Brumu pod kontrolou.⁶⁷

Za takových podmínek se politik jávanského původu Salim Somohardjo rozhodl ukončit své členství v NPS a odjet do Nizozemska, kde tamní vládu varoval před hrozící občanskou válkou, pokud Nizozemci politicky nezasáhnou. Premiér Joop den Uyl ale Surinamce nevyslyšel a odmítl zasáhnout.⁶⁸

4.3.3 Vyhlášení nezávislosti Surinamu

Protože pro nizozemskou vládu bylo klíčové, aby co nejrychleji došlo k vyhlášení samostatnosti Surinamu, což by vedlo k zastavení přílivu surinamských migrantů do Nizozemska, surinamská vláda tak získala prostor pro určování podmínek

⁶⁵ Dew, *The Difficult Flowering of Suriname*, 173-174.

⁶⁶ Hoefte, „Thrust Together“, 38.

⁶⁷ Dew, *The Difficult Flowering of Suriname*, 176-177.

⁶⁸ Ibid., 179.

nezávislosti.⁶⁹ Kromě migrace se staly hlavními tématy vyjednávání i finance a obrana Surinamu.

K vyhlášení nezávislosti Surinamu došlo 25. listopadu roku 1975 za následujících podmínek: Jednak nová surinamská ústava byla v podstatě rozšířenou verzí předchozí ústavy, ale nově obsahovala větší záruky pro obyvatele Surinamu s asijskými kořeny.⁷⁰ Dále pak byly dohodnuty podmínky občanství – Surinamci, kteří se v den vyhlášení nezávislosti vyskytovali v Nizozemsku, si mohli ponechat nizozemské občanství. Po vyhlášení nezávislosti mohli Surinamci získat povolení na tříměsíční pobyt v Nizozemsku, a v případě, že by si tam našli práci a nebyli by závislí na státní podpoře, mohli se stát nizozemskými občany do listopadu roku 1980. V pětiletém období od vyhlášení nezávislosti zároveň Surinamci nepotřebovali vízum při cestování do Nizozemska.⁷¹

Surinam získal od Nizozemců k vyhlášení nezávislosti jako „odstupné“ finanční pomoc ve výši 3,5 miliardy nizozemských guldenů, tedy kolem 1,7 miliardy amerických dolarů, které měly Surinamcům v následujících patnácti letech pomoci se ekonomicky osamostatnit.⁷² Přes noc se tak Surinam proměnil v „bohatého muže Karibiku“.⁷³ Nizozemsko také přislíbilo, že bude Surinamu diplomaticky pomáhat při jeho hraničních sporech s Guyanou, nicméně odmítlo Surinam chránit vojensky.⁷⁴ Nejen proto vznikla nová surinamská armáda, ve které byla, na přání Lachmona a jeho VHP, zastoupena všechna etnika přesně tak, jako bylo jejich procentuální zastoupení v celkové populaci Surinamu.⁷⁵ Zároveň byla změněna Charta Nizozemského království, která se vztahovala už pouze na Nizozemské Antily a Nizozemsko.⁷⁶

⁶⁹ Vezzoli, „The Evolution of Surinamese Emigration“, 16.

⁷⁰ Ibid., 16.

⁷¹ *Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Suriname* (listopad 1975), dostupné z <http://home.online.nl/s.n.l.jankie/tekst/to.txt> (staženo 7. 5. 2015).

⁷² „Economic Memorandum on Suriname“, *The World Bank* (květen 1980): 21, dostupné z <http://documents.worldbank.org/curated/en/1980/05/828241/suriname-economic-memorandum> (staženo 17. 4. 2015).

⁷³ Hoefte, Meel, *20th Century Suriname*, 101.

⁷⁴ Janssen, *In Search of a Path*, 22.

⁷⁵ Dew, *The Difficult Flowering of Suriname*, 190.

⁷⁶ „Wijziging van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden“, *Tweede Kamer der Staten-Generaal* (1974 – 1975): 1-2, dostupné z http://ressourcessgd.kb.nl/SGD/19741975/PDF/SGD_19741975_0005059.pdf (staženo 7. 5. 2015).

V den vyhlášení nezávislosti přijela na návštěvu do Surinamu nizozemská královna Beatrix spolu s premiérem Joop den Uylem, byly vyvěšeny nové surinamské vlajky a prvním prezidentem samostatného státu byl zvolen Johan Ferrier.⁷⁷

Nizozemci považovali Surinam za ukázkový model dekolonizace. Všechna jednání a dohody proběhly poměrně rychle a byly formálně v pořádku. Je však důležité zmínit, že pro nezávislost hlasovala pouze minimální většina surinamského parlamentu. Ačkoliv se žádné oficiální referendum o nezávislosti nekonalo, Surinamci se rozhodli „hlasovat nohama“ – v roce 1973 se spustila ohromná vlna migrace do Nizozemska.

4.4 Surinamská migrace od roku 1973 po vyhlášení nezávislosti

Poté, co ve volbách v roce 1973 zvítězila NPK a premiér Arron prohlásil, že k nezávislosti Surinamu dojde do konce roku 1975, zavládlo v zemi tzv. odjezdové šílenství. Tisíce Surinamců, z nichž poprvé v historii tvořili většinu Hindustáni, se rozhodly neprodleně odjet do Nizozemska. Lidé se začali obávat, že brzy ztratí nizozemské občanství a nebudou moci volně vycestovat. Měli strach, že politická nadvláda kreolů by mohla vést k etnickým nepokojům, ke kterým došlo v sousední Guyaně, jež se vymanila v roce 1966 z britské nadvlády. Emigranti také nevěřili, že by Surinam mohl jako suverénní stát samostatně ekonomicky fungovat.⁷⁸ Do migrace se poprvé zapojila i velká část lidí z venkova, bez vzdělání, bez předchozího kontaktu s nizozemskou kulturou a mnohdy i v pokročilém věku.

V letech 1974 a 1975 zažil Surinam exodus svých obyvatel, když více než 50 tisíc lidí opustilo zemi.⁷⁹ Po vyhlášení nezávislosti žilo v Nizozemsku více než 110 tisíc Surinamců, tedy přibližně jedna třetina populace Surinamu.⁸⁰ Migrace se však vyhlášením nezávislosti nezastavila, pokračovala v menší míře až do roku 1980, kdy skončilo pětileté období, během kterého mohli Surinamci bez omezení vycestovat do Nizozemska. V té době žilo v Nizozemsku již 145 tisíc Surinamců.⁸¹ Joop den Uylův záměr, zastavit surinamskou migraci skrze vyhlášení nezávislosti, lze tedy označit za absolutní neúspěch.

⁷⁷ Dew, *The Difficult Flowering of Suriname*, 192.

⁷⁸ van Amersfoort, van Niekerk, „Immigration as a Colonial Inheritance“, 335.

⁷⁹ Mies van Niekerk, *Premigration Legacies and Immigrant Social Mobility: The Afro-Surinamese and Indo-Surinamese in the Netherlands* (Lanham: Lexington Books, 2002): 21.

⁸⁰ V roce 1975 měl Surinam 367 tisíc obyvatel – 68 % tvořili kreolové a Hindustáni, zhruba stejným dílem, 15 % patřilo Jávánům, 10 % „Maroncům“, 3 % Indiánům, 2 % Čiňanům a 2 % ostatním, například lidem s evropskými kořeny. Zdroj: „Economic Position and Prospects of Suriname“, *The World Bank* (listopad 1976): 2, dostupné z <http://documents.worldbank.org/curated/en/1976/11/1561122/surinam-economic-position-prospects> (staženo 7. 5. 2015).

V Nizozemsku vznikla díky rétorice premiéra den Uyla, který Surinamce označil za hrozbu pro nizozemský sociální stát, negativní představa, že Surinamci byli nezaměstnaní jedinci, kteří obchodovali s drogami nebo byli zapojeni do jiné trestní činnosti. V současné době se na Surinamce již takto nenahlíží a v nizozemské společnosti mají lepší pozici než například imigranti z Turecka či Maroka.⁸² Jedním z faktorů, který ovlivnil vnímání Surinamců, byl Nizozemci tolik oblíbený fotbal. Například fotbalista surinamského původu Ruud Gullit, který byl v 80. let jedním z nejlepších nizozemských fotbalistů, se jako kapitán týmu zasloužil v roce 1988 o zlatou medaili pro Nizozemsko na mistrovství Evropy. Zároveň aktivně bojoval proti rasismu.

Dnes žije v Nizozemsku okolo 350 tisíc Surinamců, kteří tvoří 2,1 % nizozemské populace.⁸³ Většina z nich stále patří k první generaci, která se rozhodla v 70. letech minulého století opustit svůj jihoamerický domov a odjet do Nizozemska.

⁸¹ van Amersfoort, „How the Dutch Government Stimulated the Unwanted Immigration“, 4.

⁸² van Niekerk, *Premigration Legacies and Immigrant Social Mobility*, 20.

⁸³ „Statistical Yearbook of the Netherlands 2014“, *Centraal Bureau voor de Statistiek* (leden 2014), dostupné z http://www.cbs.nl/en-GB/menu/_unique/_search/default.htm?cx=018020871965988641477:rvmzjpho2wq&cof=FORID:11&q=surinamese+2014 (staženo 18. 4. 2015).

5. Analýza motivů nezávislosti

V Surinamu nevzniklo kromě Brumovy strany PNR žádné větší nacionalistické hnutí, které by na vládu v Haagu vyvolalo tlak a dožadovalo se nezávislosti, jako tomu bylo v případě Indonésie. Iniciátorem dekolonizačního procesu Surinamu se tedy stalo samotné Nizozemsko, které bylo motivováno hned několika důvody.

Hlavním důvodem, který způsobil, že Nizozemci usilovali o definitivní ukončení vzájemného koloniálního pouta, se stala migrace ze Surinamu. Po druhé světové válce totiž došlo ke značnému zvýšení nizozemské populace, což vedlo k tzv. malthusiánskému strachu z přelidnění, kdy se politici domnívali, že by zvyšující se populace vedla k nezaměstnanosti a chudobě. Proto začali podporovat emigraci svých obyvatel do typicky imigračních zemí, jako byla Kanada nebo Austrálie. Na druhou stranu bylo ale i samotné Nizozemsko imigrační zemí, do které přicházeli od roku 1949 lidé z nezávislé Indonésie, kteří byli označováni jako „repatrianti“ a kteří se poměrně rychle začlenili do nizozemské společnosti. Dále přicházela také pracovní síla, tzv. gastarbeitři z oblasti Středozemního moře, zejména z Maroka a Turecka, kteří se však měli po několika letech vrátit zpět do své rodné země. A konečně třetí skupinu přistěhovalců představovali Surinamci a lidé z Nizozemských Antil, kteří byli označováni jako „občané ze zámoří“.⁸⁴

Žádná z těchto tří skupin nebyla označována termínem „imigranti“. Nizozemci totiž zásadně odmítali, že by bylo Nizozemsko imigrační zemí. Ve vládním dokumentu *Buitenlandse werknemers* (Zahraniční pracovníci) z roku 1970 to bylo explicitně vyjádřeno následovně: „*Na závěr by se nemělo zapomenout, že demografická situace v Nizozemsku není taková, abychom měli důvod podporovat imigraci, jako je tomu v některých jiných zemích. Nizozemsko není v žádném případě imigrační zemí. Lze pouze poznamenat, že naše země potřebuje pracovníky z jiných států, nikoliv nové rodiny ze zahraničí.*“⁸⁵ Místo pojmu „imigrant“ používali Nizozemci nově vzniklý

⁸⁴ van Amersfoort, „How the Dutch Government Stimulated the Unwanted Immigration“, 8.

⁸⁵ *Buitenlandse werknemers* (leden 1970): 9, dostupné z http://resource.sgd.kb.nl/SGD/19691970/PDF/SGD_19691970_0003917.pdf (staženo 28. 4. 2015). Přeloženo z nizozemštiny: „Ten slotte mag niet worden vergeten, dat de demografische situatie in Nederland niet zodanig is, dat aanleiding bestaat tot het bevorderen van de immigratie, zoals in sommige andere landen wel het geval is. Nederland is beslist geen immigratieland. Met alle begrip voor de menselijke aspecten, kan men niet anders dan vaststellen, dat ons land behoefte heeft aan arbeidskrachten uit andere landen en niet aan nieuwe gezinsvestigingen vanuit het buitenland.“

termín „alochton“, v překladu „člověk odjinud“, který zahrnoval všechny repatrianty, gastarbeitry i „občany ze zámoří“.

Zvyšující se migrace ze Surinamu od přijetí Charty Nizozemského království ale Nizozemce natolik znepokojovala, že se vláda rozhodla učinit takové kroky, kterými by příliv Surinamců zastavila - cizinecký zákon⁸⁶ z roku 1965, který reguloval příchod cizinců do země, se totiž na Surinamce nevztahoval, jelikož byli občany Nizozemského království. V roce 1972 byl proto založen speciální výbor, který se zaměřoval na migraci ze Surinamu a Nizozemských Antil, a ve stejném roce se dokonce plánovalo zavést pro obě země vízum. Plán se ale nakonec neuskutečnil, protože by bylo proti ústavě, aby Nizozemci odepřeli vlastním občanům přístup do země. Proto se začalo hovořit o změně samotné ústavy, nicméně tento návrh ministra spravedlnosti Driese van Agta lze označit pouze za prázdnou rétoriku, protože nizozemská vláda neučinila žádné kroky, které by ke změně ústavy vedly.⁸⁷

Do roku 1973 se pro odjezd do Nizozemska rozhodlo jen pár tisíc Surinamců ročně, převážně vzdělaných, hovořících plynule nizozemsky, kteří tedy pro Nizozemsko nepředstavovali žádnou hrozbu v podobě vykořisťování sociálního státu, za kterou je označil nizozemský premiér Joop den Uyl. Odjížděli hlavně kvůli studiím a za prací, kterou nebylo těžké v Nizozemsku sehnat, na rozdíl od Surinamu, kde byla vysoká míra nezaměstnanosti a velmi nízké mzdy.

S rokem 1973 ale nastala pro surinamské imigranty změna. V tu dobu došlo k první světové ropné krizi, která způsobila ekonomickou recesi a zvýšení nezaměstnanosti i v Nizozemsku. Načasování projevu surinamského premiéra Hencka Arrona o vyhlášení nezávislosti do roku 1975 bylo tedy velmi nešťastné, protože největší migrační vlna Surinamců v historii, ke které následně došlo, měla velké problémy najít si v Nizozemsku práci. Špatné načasování měla i druhá největší vlna migrace, jež proběhla v letech 1979 až 1980, tedy těsně před ukončením pětiletého období, během kterého ještě mohli Surinamci bez omezení cestovat do Evropy. V tu dobu právě probíhala druhá ropná krize, která opět způsobila v Nizozemsku zvýšení nezaměstnanosti, a Surinamci tak měli značné problémy najít si práci, což podporovalo

⁸⁶ *Vreemdelingenwet* (leden 1965), dostupné z http://www.vijfdeuwenmigratie.nl/sites/default/files/bronnen/Stbl_1965-040-vreemdelingenwet.pdf (staženo 2. 5. 2015).

⁸⁷ van Amersfoort, „How the Dutch Government Stimulated the Unwanted Immigration“, 9.

teorii premiéra Joop den Uyla o nezaměstnaných imigrantech, kteří jen čekali na státní podporu.

Den Uyl věřil, že vyhlášením nezávislosti Surinamu dojde k zastavení migrace, a proto usiloval o to, aby k ní došlo co nejrychleji. Tato skutečnost dala surinamské vládě poměrně velký prostor pro vyjednávání výhodných podmínek pro svou zemi. Premiér Henck Arron se tak zasloužil o to, že Surinam získal od Nizozemska vysoké odstupné, které mělo být použito na ekonomický rozvoj země. A také prosadil velmi významný požadavek, aby do roku 1980 probíhalo pětileté období, během kterého nebylo cestování do Nizozemska regulováno vízem. Pokud premiér Joop den Uyl usiloval o zastavení migrace, tímto ústupkem vůči surinamské vládě docílil opačného efektu, protože do roku 1980 do Nizozemska vycestovaly další desítky tisíc Surinamců. Den Uylovo uspěchané jednání bylo tedy značně iracionální a jeho politiku vůči Surinamcům lze označit pouze za rétoriku, protože nizozemská vláda nepřistoupila k žádným konkrétním opatřením, které by migraci zastavily.

Otázkou je, proč surinamská vláda přišla s požadavkem, aby Surinamci mohli do roku 1980 získat nizozemské občanství, když bylo více než jasné, že tím Surinam přijde o další desetitisíce svých občanů. Nabízí se vysvětlení, že převážně kreolská vláda usilovala o to, aby ze země odešel co největší počet Hindustánů, a tím se uvolnila pracovní místa pro kreoly, což mělo vést ke snížení nezaměstnanosti.

Dalším motivem, který sehrál roli v otázce nezávislosti Surinamu, bylo postavení Nizozemců na mezinárodní scéně. Během dekolonizace Indonésie je téměř celý svět odsoudil za potlačování práva národů na sebeurčení, a tak se ocitli v mezinárodní izolaci. Když v 60. letech minulého století proběhla dekolonizační vlna v Africe, Nizozemci nechtěli vypadat v očích rozvojových zemí jako tvrdý kolonialistický národ. Vzhledem k této obavě se nizozemská zahraniční politika začala soustředit na záležitosti týkající se rozvojových zemí, například na problematiku lidských práv, odzbrojení a demokracii. Nizozemci zároveň doufali, že jim jejich aktivní přístup v této otázce zaručí mezinárodní zviditelnění.⁸⁸

V 70. letech byla zejména Joop den Uylova Strana práce, ale i jiné levicové strany v Nizozemsku, silně ovlivněna myšlenkou, že kolonialismus je historický přežitek. Proto bylo pro den Uyla ideologicky nemyslitelné, aby k ukončení Charty Nizozemského království došlo jednostranně. Hrozilo totiž, že by bylo Nizozemsko

⁸⁸ Janssen, *In Search of a Path*, 17.

obviněno z neokolonialismu. Dekolonizaci Surinamu proto Nizozemci pojali jako „reparát“ za Indonésii - chtěli světu dokázat, že tentokrát vše proběhne bez problémů a že se dokonce bude jednat o ukázkový model dekolonizace.

S mezinárodním postavením Nizozemska souvisí i další motiv, který vedl k nezávislosti Surinamu. Na základě Charty Nizozemského království měli Nizozemci povinnost starat se o vnitřní pořádek království. To v praxi znamenalo, že museli zasáhnout například v roce 1969 při nepokojích na ostrově Curaçao, což opět vyvolalo mezinárodní kritiku. Z Charty plynula i další povinnost pro Nizozemsko, a sice finančně podporovat členy království, což naopak kritizovala řada Nizozemců. Charta se tak po několika letech od svého vyhlášení stala těžkým břemenem, od kterého se chtěli Evropané osvobodit. Jak již bylo řečeno, nebylo možné, aby k vypovězení Charty došlo jednostranně, proto museli Nizozemci čekat na odezvu Surinamců – ta však přišla dříve, než kdokoliv čekal, když surinamské volby v roce 1973 vyhrála NPK a premiérem se stal Henck Arron.

Po formální stránce sice dekolonizace Surinamu proběhla v pořádku, nicméně obrovská vlna migrace, ke které došlo po volbách v roce 1973, svědčí o tom, že Surinamci většinou o nezávislost nestáli. A pokud ano, tak ne v tak rychlém tempu, protože věděli, že Surinam na samostatnost nebyl připravený – jednak ekonomicky, ale ani politicky. Po získání nezávislosti se Surinam velmi polarizoval, v politice vládla korupce, finance od Nizozemců byly často využity pro potřeby strany NPS a v 80. letech skutečně došlo k občanské válce, které se tak obávali Hindustáni.

Nezávislost Surinamu tedy neměla takové výsledky, které od ní Nizozemci očekávali. Migrace se díky uspěchanému jednání nizozemské vlády nezastavila, naopak do Nizozemska odcestovala téměř jedna třetina surinamské populace. V každém případě lze osamostatnění Surinamu označit za historicky nevyhnutelnou událost, která započala již v roce 1954 přijetím Charty Nizozemského království.

Závěr

Bakalářská práce určila a analyzovala motivy, které vedly k surinamské nezávislosti v roce 1975. Iniciátory ukončení vzájemných vazeb mezi Nizozemskem a Surinamem byli samotní Nizozemci, pro které se stalo vyhlášení nezávislosti Surinamu hlavním předmětem zájmu od konce 60. let minulého století. Zásadním důvodem byla surinamská migrace. Na základě Charty Nizozemského království získali Surinamci nizozemské občanství, a tak mohli bez omezení cestovat do Nizozemska. Nicméně do roku 1973 se rozhodlo pro odjezd do Evropy jen pár tisíc Surinamců ročně; byla to až nizozemská rétorika o možném vyhlášení nezávislosti země, která vedla ke zvýšení imigrantů. Emigrovali především Hindustáni, kteří se báli, že by v nezávislém Surinamu došlo k etnickým nepokojům, nebo lidé, kteří nevěřili, že by jejich země mohla samostatně existovat. Nizozemci, především premiér Joop den Uyl, se domnívali, že vyhlášením nezávislosti dojde k zastavení surinamské migrace. Výsledek byl ale opačný – do roku 1980, kdy probíhalo pětileté období, během kterého mohli Surinamci ještě odcestovat do Nizozemska, zemi opustily desítky tisíc obyvatel.

Dalším důvodem bylo mezinárodní postavení Nizozemska, které si chtěli Nizozemci po bolestivé dekolonizaci Indonésie vylepšit. V tu dobu totiž probíhala ve světě antikolonialistická nálada, kterou nizozemské levicové strany podporovaly. Joop den Uyl dokonce prohlásil éru kolonialismu za historický přežitek. S tím souvisí i další důvod – na základě Charty Nizozemského království měli Nizozemci dohlížet na vnitřní pořádek Nizozemského království. Nicméně vojenská intervence Nizozemců do záležitostí karibských oblastí mohla být mezinárodní scénou označena za neokolonialismus.

Cílem této bakalářské práce bylo zodpovědět otázku, která teorie dekolonizace vysvětluje, co se v případě Surinamu událo. Jelikož v Surinamu nevzniklo žádné velké nacionalistické hnutí, které by usilovalo o nezávislost země, liberálně nacionalistickou teorii lze vyloučit. Navíc Nizozemsko mělo v 60. a 70. letech poměrně silnou pozici v rámci evropské integrace, takže nelze hovořit o tom, že by bylo nuceno se Surinamu vzdát kvůli slabosti státu. Neokolonialistická teorie se zdá být blíže realitě. Nové sociální třídy vznikly v Surinamu v 19. století, když potomci afrických žen a nizozemských kolonizátorů získávali evropské vzdělání a stali se budoucí elitou Surinamu. Navíc i po vyhlášení nezávislosti Surinamu pokračovaly neokolonialistické ekonomické vazby s Nizozemskem, které svoji bývalou kolonii i nadále finančně

podporovalo. Dekolonizaci Nizozemci plánovali – začátkem byl královský slib z roku 1942, kterým královna přislíbila autonomii pro své kolonie. Tento plán se zrealizoval v roce 1954 přijetím Charty Nizozemského království. Od konce 60. let pak začali Nizozemci hovořit o surinamské nezávislosti, nicméně nikdy nepodnikly žádné konkrétní kroky. Rozhodli se, že počkají, dokud neudělají první krok Surinamci, aby nebyli, paradoxně, obviněni z neokolonialismu. Kladná odezva Surinamců přišla velice brzy, v roce 1974, když nový surinamský premiér Henck Arron ve svém projevu prohlásil, že se Surinam stane nezávislým do konce roku 1975.

Nicméně v jedné věci je Surinam specifickým případem – většina populace, i obyvatelé kreolského původu, si nezávislost země nepřála a chtěla zůstat členem Nizozemského království. Alespoň do té doby, než by se Surinam stal ekonomicky nezávislým na finanční pomoci Nizozemska. V nizozemské správě viděli obyvatelé Surinamu garanci svých práv a ochranu před vznikem etnických nepokojů.

Summary

The bachelor thesis analyzed the motives which led to the Surinamese independence in 1975. The main motive for the Dutch to terminate their colonial ties with Suriname was the Surinamese migration to the Netherlands which was seen as a threat for the Dutch welfare state. Through the Charter for the Kingdom of the Netherlands the Surinamese people obtained Dutch citizenship and were able to travel to the Netherlands freely. However, only a few thousand a year of the Surinamese decided to immigrate to the Netherlands. It was the Dutch rhetoric about the Surinamese future independence what caused a bigger migration flow. Joop den Uyl expected that the Surinamese independence could stop the Surinamese but the reality was different. Thousands of people, mostly Hindustani, decided to leave Suriname because they were afraid of the possible ethnic conflicts after the proclamation of the sovereignty. Some of them did not believe that Suriname could exist on its own.

The next motive was the international position of the Netherlands which was very bad after the decolonization of Indonesia. The Dutch wanted to show the world that they do not want to be seen as a colonial state anymore and especially the leftist parties in the Netherlands supported the ongoing anticolonialist atmosphere in the world. The Dutch also changed their minds about the Charter for the Kingdom of the Netherlands. On the ground of it they had the duty to intervene in Suriname or the Netherlands Antilles to restore order if there was some problem which the locals could

not deal with. The Netherlanders were afraid that this intervention could be seen by the international scene as neo-colonial.

The next aim of the thesis was to decide which theory of decolonization describes the process of the Surinamese decolonization. Because there was no big movement supporting the independence, the liberal-nationalist theory can be excluded. The neo-colonialist theory happens to be more realistic.

However, Suriname is a special case of decolonization because there was never a strong popular consensus in favour of independence. Most of the Surinamese people wanted to stay as a member of the Kingdom of the Netherlands

Použitá literatura

Primární zdroje

- *Buitenlandse werknemers* (leden 1970), dostupné z http://resourcessgd.kb.nl/SGD/19691970/PDF/SGD_19691970_0003917.pdf (staženo 28. 4. 2015).
- „Economic Memorandum on Suriname“, *The World Bank* (květen 1980), dostupné z <http://documents.worldbank.org/curated/en/1980/05/828241/suriname-economic-memorandum> (staženo 17. 4. 2015).
- „Economic Position and Prospects of Suriname“, *The World Bank* (listopad 1976), dostupné z <http://documents.worldbank.org/curated/en/1976/11/1561122/surinam-economic-position-prospects> (staženo 7. 5. 2015).
- „Statistical Yearbook of the Netherlands 2014“, *Centraal Bureau voor de Statistiek* (leden 2014), dostupné z http://www.cbs.nl/en-GB/menu/_unique/_search/default.htm?cx=018020871965988641477:rvmzjpho2wq&cof=FORID:11&q=surinamese+2014 (staženo 18. 4. 2015).
- *Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden* (říjen 1954), dostupné z http://comitekoninkrijksrelaties.org/docs/statuut_nl.pdf (staženo 18. 3. 2015).
- *Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Suriname* (listopad 1975), dostupné z <http://home.online.nl/s.n.l.jankie/tekst/to.txt> (staženo 7. 5. 2015).
- *Vreemdelingenwet* (leden 1965), dostupné z http://www.vijfeeuwenmigratie.nl/sites/default/files/bronnen/Stbl_1965-040-vreemdelingenwet.pdf (staženo 2. 5. 2015).
- „Wijziging van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden“, *Tweede Kamer der Staten-Generaal* (1974 – 1975), dostupné z http://resourcessgd.kb.nl/SGD/19741975/PDF/SGD_19741975_0005059.pdf (staženo 7. 5. 2015).

Odborné knihy

- Dew, Edward, *The Difficult Flowering of Suriname: Ethnicity and Politics in a Plural Society* (Paramaribo: Vaco Uitgeversmaatschappij, 1996), 230.
- Dubovská, Zorica, Tomáš Petrů a Zdeněk Zbořil, *Dějiny Indonésie* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005), 576.
- Hoefte, Rosemarijn a Peter Meel, *Twentieth-century Suriname: Continuities and Discontinuities in a New World Society* (Leiden: KITLV Press, 2001), 368.
- Horst van der, Han, *Dějiny Nizozemska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005), 668.
- Janssen, Roger, *In Search of a Path: An Analysis of the Foreign Policy of Suriname from 1975 to 1991* (Leiden: KITLV Press, 2011), 348.
- Leys, Colin, *Underdevelopment in Kenya: the Political Economy of Neo-colonialism, 1964-1971* (Los Angeles: University of California Press, 1975), 284.
- Moore, Bob, „Decolonization by Default: Suriname and the Dutch Retreat from Empire“, in *International Diplomacy and Colonial Retreat*, ed. Kent Fedorowich a Martin Thomas (London: Frank Cass Publishers, 2001), 228 – 251.
- Mügge, Liza, *Beyond Dutch Borders: Transnational Politics among Colonial Migrants, Guest Workers and the Second Generation* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2010), 256.
- Nálevka, Vladimír, *Čas soumraku: Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce* (Praha: TRITON, 2004), 200.
- Niekerk van, Mies, *Premigration Legacies and Immigrant Social Mobility: The Afro-Surinamese and Indo-Surinamese in the Netherlands* (Lanham: Lexington Books, 2002), 308.
- Poddar, Prem, Rajeev S. Patke a Lars Jensen, *A Historical Companion to Postcolonial Literatures: Continental Europe and Its Empires* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2008), 633.
- Sedoc-Dahlberg, Betty, „Suriname: 1975 – 1989, Domestic and Foreign Policies under Military and civilian rule“, in *The Dutch Caribbean: Prospects for Democracy*, ed. Betty Sedoc-Dahlberg (Amsterdam: Gordon and Breach, 1990), 17 - 35.

Odborné články

- Amersfoort van, Hans, „How the Dutch Government Stimulated the Unwanted Immigration from Suriname“, in *IMI Working Papers Series* 47 (říjen 2011): 1 – 18, dostupné z <http://www.imi.ox.ac.uk/publications/working-papers/wp-47> (staženo 28. 2. 2015).
- Amersfoort van, Hans a Mies van Niekerk, „Immigration as a Colonial Inheritance: Post-Colonial Imigrants in the Netherlands, 1945-2002“, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 32, č. 3 (duben 2006): 323 – 346, dostupné z <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13691830600555210#.VRf4SPmsViM> (staženo 26. 3. 2015).
- Fairlie, John, „The Dutch East Indies“, *The American Political Science Review* 26, č. 4 (srpen 1932): 711 – 715, dostupné z <http://www.jstor.org> (staženo 10. 3. 2015).
- Flint, John, „Planned Decolonization and Its Failure in British Africa“, *African Affairs* 82, č. 328 (červenec 1983): 389 – 411, dostupné z <http://www.jstor.org> (staženo 12. 5. 2015).
- Hoefte, Rosemarijn, „Thrust Together: The Netherlands Relationship with Its Caribbean Partners“, *Journal of Interamerican Studies and World Affairs* 38, č. 4 (zima 1996): 35 – 54, dostupné z <http://www.jstor.org> (staženo 26. 3. 2015).
- Lijphart, Arend, „Consociational Democracy“, *World Politics* 21, č. 2 (leden 1969): 207 – 225, dostupné z <http://www.jstor.org> (staženo 16. 3. 2015).
- Meel, Peter, „Money Talks, Morals Vex: The Netherlands and the Decolonization of Suriname, 1975-1990“, *European Review of Latin American and Caribbean Studies* 48 (červen 1990): 75 – 98, dostupné z <http://www.jstor.org> (staženo 7. 3. 2015).
- Vezzoli, Simona, „The Evolution of Surinamese Emigration Across and Beyond Independence: the Role of Origin and Destination States“, in *IMI Working Papers Series* 106 (listopad 2014): 1 – 41, dostupné z <http://www.imi.ox.ac.uk/publications/working-papers/wp-106-2014> (staženo 28. 2. 2015).

Novinový článek

- „Minister-President Pengel: Suriname wenst eigen buitenlandse politiek“, *Leidsch Dagblad*, 4. 2. 1965, <http://leiden.courant.nu/issue/LD/1965-02-04/edition/0/page/13?query=U.%20H.&sort=relevance> (staženo 7. 5. 2015).

Ostatní zdroje

- Nizozemský historický časopis *Historisch nieuwsblad*
<http://www.historischnieuwsblad.nl>
- Nizozemský historický časopis *IS Geschiedenis*
<http://www.isgeschiedenis.nl>
- Oficiální stránky nizozemského politika Jana Pronka, který byl v 70. letech ministrem pro rozvojovou spolupráci
<http://www.janpronk.nl/>